

Ευφυΐας γεννιέσαι ή γίνεσαι;

Δημοσίευση: 18 Σεπ 2012, 14:38

Της Ελένης Χαδιαράκου

Οι επιστήμονες υποστηρίζουν πως η ευφυΐα δεν είναι μόνο γραμμένη στο DNA, αλλά είναι και μια επίκτητη δεξιότητα.

Όλοι έχουμε παρατηρήσει ότι κάθε παιδί, εκτός από ξεχωριστή προσωπικότητα, έχει και διαφορετικές ικανότητες από κάποιο αντίστοιχο της ηλικίας του. Άλλα συμπεριφέρονται ακριβώς όπως θα άρμοζε στο ηλικιακό διάστημα που διανύουν, άλλα δείχνουν πολύ πιο... προχωρημένα. Πέρα, όμως, από τις έμφυτες ικανότητες, τι είναι εκείνο που κάνει τα παιδιά να ξεχωρίζουν και να διακρίνονται αυτές οι διαφορές ανάμεσά τους; Ο εγκέφαλος ενός νεογέννητου ζυγίζει μόλις το 1/4 του βάρους του εγκεφάλου ενός ενήλικου, γι' αυτό και είναι ικανό να ελέγξει μόνο τις απολύτως απαραίτητες για τη ζωή λειτουργίες του οργανισμού του, δηλαδή την αναπνοή, το κλάμα, τον ύπνο και το φαγητό. Μέχρι το τέλος του πρώτου χρόνου, ο εγκέφαλος έχει τριπλασιαστεί σε μέγεθος. Έτσι, το παιδί αποθηκεύει πληροφορίες ανάλογα με τις εμπειρίες που βιώνει, και αρχίζει να τις χρησιμοποιεί κατά τη διαδικασία της μάθησης. Σύμφωνα με τους επιστήμονες και τις μελέτες που έχουν γίνει κατά καιρούς, σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη του εγκεφάλου ενός παιδιού έχει και το περιβάλλον. Η ενεργός συμμετοχή των γονιών στη ζωή του παιδιού, και το κοινό τους ταξίδι στην ανακάλυψη του εαυτού του είναι τα καλύτερα που έχετε να κάνετε για να εξασφαλίσετε την προσωπική ευφυΐα του παιδιού σας. Σύμφωνα με έρευνες, τα μωρά που στερούνται την αγχαλιά και το παιχνίδι παρουσιάζουν «αδυναμία» στην ανάπτυξη του εγκεφάλου, ενώ η αγάπη, το αγκάλισμα και το παιχνίδι έχουν μια ισχυρή επίδραση στην ανάπτυξη της νοημοσύνης τους. Τι ονειρεύεστε για το παιδί σας; Να είναι χαρούμενο; Αισιόδοξο; Να έχει εμπιστοσύνη στον εαυτό του; Να νιώθει ότι το αγαπάνε; Τότε, θα έχετε ήδη ένα έξυπνο παιδί.

Παιχνίδια για έξυπνα μωρά

Ο εγκέφαλος του μωρού σας διαμορφώνεται από τις πρώτες κιόλας μέρες της ζωής του και αποτελείται από δισεκατομμύρια εγκεφαλικά κύτταρα, που ονομάζονται νευρώνες. Οι νευρώνες αυτοί διασυνδέονται μεταξύ τους, με αποτέλεσμα όσο πιο στέρες και σωστές «συνδέσεις» δημιουργούνται, τόσο έξυπνότερο να γίνεται το παιδί. Ο σχηματισμός αυτών των συνδέσεων ενεργοποιείται όταν το μωρό σας είναι εκτεθειμένο σε ένα περιβάλλον πλούσιο σε χρώματα, ήχους, μυρωδιές, πρόσωπα, καθώς και στο άγγιγμά σας.

Ανεξαρτησία και αυτοπεποίθηση

Άλλες μελέτες δείχνουν ότι τα μωρά που λαμβάνουν περισσότερα ερεθίσματα, αναπτύσσουν πιο γρήγορα την ανεξαρτησία τους, ενώ έχουν καλύτερο συντονισμό των μυών τους και αποκτούν νωρίς μια ασφαλή εικόνα του εαυτού τους. Αντιθέτως, εκείνα που μεγαλώνουν με λιγότερα ερεθίσματα, βρίσκονται σε μειονεκτικότερη θέση, κάτι που μπορεί να γίνει εμφανές αρκετά αργότερα, όπως π.χ. στην Α' τάξη του σχολείου, ενώ μπορεί να διαρκέσει και για πολλά χρόνια μετά.

Ευφυΐα και κληρονομικότητα

Οι επιστήμονες συμφωνούν σχεδόν ομόφωνα ότι η κληρονομικότητα αφορά περίπου το 50% της ευφυΐας ενός παιδιού, ενώ για το υπόλοιπο 50% σημαντικό ρόλο παίζουν περιβαλλοντικοί παράγοντες, όπως η διατροφή, τα ερεθίσματα από το περιβάλλον, ακόμα και η αγάπη που δίνετε στο παιδί σας. Δεν μπορείς να αλλάξεις το γενετικό υλικό του εγκεφάλου, όμως με τα ερεθίσματα μπορείς να επηρεάσεις τη λειτουργία του. Και παρόλο που το γενετικό υλικό μπορεί να είναι άριστο, ρόλο παίζει και η συναρμολόγηση. Έτσι, ένα παιδί που γεννιέται έξυπνο, μπορεί να μην εξελιχθεί σε έξυπνο αν παραμεληθεί, ενώ ένα παιδί που δεν έχει γεννηθεί πολύ έξυπνο, μπορεί πραγματικά να λάμψει αν δεχτεί την κατάλληλη υποστήριξη από το περιβάλλον όπου μεγαλώνει.

Μιλήστε στη δική τους γλώσσα

Η Άλison Γκόπνικ, καθηγήτρια Ψυχολογίας στο Μπέρκλεϊ, συγγραφέας του βιβλίου «**The Philosophical Baby**» και ειδικευμένη στη Γνωστική Επιστήμη, μας λέει πως ο ανθρώπινος εγκέφαλος είναι ένας υπολογιστής πολύ διαφορετικός και πολύ πιο ισχυρός από τους υπολογιστές που χειριζόμαστε. Και συνεχίζει: «Ως εκ τούτου, ο εγκέφαλος των μωρών είναι εξίσου ικανός για υπολογισμούς με τους ενήλικους εγκεφάλους, έστω κι αν τα μωρά ίσως να μην μπορούν να πούνε συνειδητά τι κάνει ο εγκέφαλός τους. Αν θέσουμε σε ένα 3χρονο παιδί μια ευθεία ερώτηση όπως: "Πώς λειτουργεί αυτή η μηχανή;", το πιθανότερο είναι να πάρουμε για απάντηση ασυναρτησίες. Αν, όμως, το ρωτήσουμε: "Παίρνει μπροστά με τον κύβο ή με το κίτρινο κουμπί;", θα μας δώσει τη σωστή απάντηση. Πρέπει να ρωτάς τα μωρά και τα παιδιά στη "γλώσσα" τους, όχι στη δική μας. Μας πήρε 30 χρόνια για να φανταστούμε πώς να το κάνουμε, και ακόμη μαθαίνουμε».

Κάντε εξάσκηση

Ο αμερικανός γενετιστής Ντέιβιντ Σενκ, στο βιβλίο του «**The Genius in all of us**» (Η μεγαλοφυΐα μέσα μας), υποστηρίζει πως η ευφυΐα θέλει την εξάσκησή της. Μέχρι τώρα πιστεύαμε ότι οι μεγαλοφυΐες γεννιούνται, δεν γίνονται, και ότι το ταλέντο είναι χάρισμα εκ φύσεως που δεν διδάσκεται, γιατί είναι συνυφασμένο με τα γονίδια μας. Ο δόκτωρ να ανατρέπει όλα αυτά, υποστηρίζοντας πως η μετριοτήτα δεν αποτελεί αμετάκλητη καταδίκη. Ο γνωστός γενετιστής ισχυρίζεται ότι, ελέγχοντας τις επιδράσεις του περιβάλλοντος, μπορούμε να ξεπεράσουμε τα όρια που πιστεύουμε ότι μας έχει θέσει η φύση. Φέρνει, για παράδειγμα, το μουσικό ταλέντο: «Πολλοί πιστεύουν ότι δεν είναι προικισμένοι με μουσικό αυτί, αλλά στην πραγματικότητα δεν υπάρχει άνθρωπος που να μην έχει κλίση στη μουσική». Συμπέρασμα: Πολλές ικανότητες είναι επίκτητες, και η ευφυΐα σε κάποιο βαθμό μπορεί να διδαχθεί. Βέβαια, είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι άλλο είναι η ευφυΐα και άλλο η ιδιοφυΐα!

Η συνταγή της ευφυΐας

Πέρα από τις ειδικές συνθήκες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων, υπάρχουν και κάποιοι γενικοί παράγοντες οι οποίοι θα μπορούσαν να θεωρηθούν πως ενισχύουν τη νοημοσύνη και οξύνουν το νου.

Η μουσική. Η επιστήμη έχει αποφανθεί ότι τα παιδιά πρέπει να μαθαίνουν από νωρίς τον κόσμο των ήχων. Τα μαθήματα μουσικής είναι ένας πολύ ευχάριστος τρόπος για να εξασκήσει σωστά ένα παιδί τον εγκέφαλό του και, όπως φαίνεται, τα οργανωμένα μαθήματα όχι μόνο ενισχύουν το δείκτη νοημοσύνης, αλλά συμβάλλουν και στη μετέπειτα ακαδημαϊκή απόδοσή του παιδιού. Πρόσφατη, μάλιστα, έρευνα του Πανεπιστημίου του Τορόντο έδειξε ότι τα παιδιά που διδάσκονται μουσική έχουν πολύ υψηλότερο IQ στην ενήλικη ζωή τους.

Ο θηλασμός. Το μητρικό γάλα αποτελεί βασική τροφή του εγκεφάλου, και η σημασία του είναι τεράστια σε διάφορες εκφάνσεις της ζωής του μωρού. Δανοί ερευνητές ανακάλυψαν ότι ο θηλασμός κάνει τα μωρά όχι υγιέστερα, αλλά και πιο έξυπνα: Μωρά που θήλασαν για εννέα μήνες είχαν υψηλότερο δείκτη νοημοσύνης.

Η άσκηση. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα που πραγματοποίησαν καθηγητές του Πανεπιστημίου του Ιλινόις σε παιδιά Δημοτικού, οι αθλητικές επιδόσεις σχετίζονται άμεσα με την ακαδημαϊκή απόδοση. Η συμμετοχή σε ομαδικά αθλήματα ενισχύει την αυτοπεποίθηση, το ομαδικό πνεύμα και τις ηγετικές ικανότητες.

Η περιέργεια. Οι ειδικοί λένε ότι γονείς που δείχνουν την περιέργειά τους για πράγματα, γεγονότα και καταστάσεις, μαθαίνουν στα παιδιά τους να αναζητούν νέες ιδέες, δηλαδή τη γνώση και τη σημασία της.

Η σωστή διατροφή. Ως μηχανή, και μάλιστα η τελειότερη της φύσης, ο εγκέφαλος δεν μπορεί να λειτουργήσει σε πλήρη απόδοση χωρίς σωστά καύσιμα. Η σωστή διατροφή μπορεί να επηρεάσει την πνευματική και διανοητική ανάπτυξη, ειδικά στα δύο πρώτα χρόνια της ζωής τους. Σε πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε από γιατρούς του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν, σε 191 παιδιά που τα παρακολούθησαν από τη βρεφική ηλικία μέχρι την εφηβεία, διαπίστωσαν ότι όσα κατά τη βρεφική ηλικία είχαν σοβαρή έλλειψη σιδήρου, είχαν χαμηλότερες επιδόσεις στα τεστ που αξιολογούσαν τις γνωστικές, μαθησιακές και νοητικές ικανότητες στις ηλικίες των 5 ετών, 11-14 ετών και 15-17 ετών.

Το παιχνίδι. Κι όμως, σύμφωνα με τους ειδικούς, ακόμη και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια μπορούν να οξύνουν το πνεύμα, όχι βέβαια τα βία που κάνουν το παιδί μοναχικό και αφηρημένο, αλλά εκείνα που απαιτούν στρατηγική σκέψη, αναπτύσσουν οργανωτικές ικανότητες και ενισχύουν το ομαδικό πνεύμα και τη δημιουργικότητα. Αντίστοιχα, τα εγκεφαλικά παιχνίδια, όπως το σκάκι, το sudoku ή τα σταυρόλεξα, αποτελούν μια πολύ καλή γυμναστική του εγκεφάλου, αφού ο παίκτης λύνει προβλήματα και παίρνει αποφάσεις.

Ευφυΐα και σκληρή δουλειά

Ο **Ρόμπερτ Σίγκλερ**, καθηγητής Γνωστικής Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο Carnegie Mellon και ειδικευμένος στην εκπαίδευση των παιδιών, μας λέει πως τα γονίδια με τα οποία γεννιέται κανείς παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο, όμως εξίσου σημαντικό είναι να δουλέψει κανείς σκληρά. Ο καθηγητής λέει χαρακτηριστικά: *«Τα παιδιά της μεσαίας τάξης, πριν ξεκινήσουν το Νηπιαγωγείο, προηγούνται σε πολλές, διαφορετικές μορφές γνώσεων από τα παιδιά φτωχών οικογενειών, γιατί οι γονείς τους τους αφιερώνουν περισσότερο χρόνο. Μιλούν περισσότερο στα παιδιά τους, χρησιμοποιούν ευρύτερο λεξιλόγιο, τους διαβάζουν περισσότερα βιβλία πριν πέσουν για ύπνο, συζητούν μαζί τους θέματα που σχετίζονται με αριθμούς συχνότερα, παίζουν επιτραπέζια παιχνίδια που τα βοηθούν να κατανοήσουν τους αριθμούς»*. Επίσης, ο Σίγκλερ μάς λέει πως οι μαθηματικές γνώσεις είναι δείκτης της εξυπνάδας του παιδιού. Πρόσφατη μελέτη έδειξε ότι το πόσο καλά Μαθηματικά ξέρει ένα παιδί, όταν ξεκινά το Νηπιαγωγείο -στα 5 του χρόνια-, αποτελεί πρόβλεψη για τις επιδόσεις του κατά την επόμενη οκταετία. Ακόμη και τα πιο απλά, κλασικά παιχνίδια, όπως το «φιδάκι», που περιλαμβάνουν αριθμούς, είναι πολύ βοηθητικά για τα παιδιά, όπως επίσης κάθε επιτραπέζιο.

Η τυραννία της ευφυΐας

Στο βιβλίο **«Η Μαφία των Μαμάδων»**, το οποίο έγινε best seller στη Γερμανία, η συγγραφέας **Κέροστιν Γκίερ** παρουσιάζει ένα σύλλογο «τέλειων μητέρων» όπου, με σκοπό να μεγαλώσουν «διάνοιες», αναγκάζουν τα παιδιά από βρεφική σχεδόν ηλικία να ακούνε Μότσαρτ και να μαθαίνουν Κινέζικα, προσπαθώντας ταυτόχρονα να επιβάλλουν τις μεθόδους τους στο Νηπιαγωγείο που τα στέλνουν και να δημιουργήσουν τρομερές τύψεις στις υπόλοιπες, φυσιολογικές μαμάδες. Όσο τρομακτικό κι αν ακούγεται, η ιστορία δεν απέχει πολύ από την πραγματικότητα. Υπάρχει σε παγκόσμιο επίπεδο η τάση, από πολλούς σύγχρονους, σκληρά εργαζόμενους γονείς που πιστεύουν πως γνωρίζουν καλά το παιχνίδι του ανταγωνισμού, να ωθούν τα παιδιά τους σε ασχολίες που θα τα κάνουν ακόμα πιο έξυπνα, ακόμα πιο ικανά, και -αν είναι δυνατόν- τέλεια. Κανείς, όμως, δεν μπορεί να εγγυηθεί σε αυτούς τους γονείς ότι η ευφυΐα στην οποία ποντάρουν μπορεί να γίνει δυσλειτουργική για το παιδί, και εντέλει να το εμποδίσει να ενταχθεί στο κοινωνικό πλαίσιο του σχολείου. Πάντως, όλοι οι γενετιστές συμφωνούν σε ένα πράγμα: Τα παιδιά που γεννιούνται έξυπνα, δεν εξελίσσονται όπως θα περίμενε κανείς, ενώ εξίσου συχνά συμβαίνει τα παιδιά που δεν είναι ιδιαίτερα έξυπνα, να επιτυγχάνουν πολλά στη ζωή τους.

Με τη συνεργασία της **Λωρέτας Θωμαΐδου** (καθηγήτρια Αναπτυξιακής Παιδιατρικής του Πανεπιστημίου Αθηνών).
kids.in.gr